

Regina Czajkowska PDDM, *Duchowość zakonna Uczennicy Boskiego Mistrza w pismach księdza Jakuba Alberione Założyciela Rodziny Paulińskiej*, Bydgoszcz 2005, BDW Margrafesen s.c., ss. 224.

Duchowość zakonna wyraża się w dążeniu do świętości drogą rad ewangelicznych, poprzez które dokonuje się spotkanie daru miłości Boga z odpowiedzią ze strony człowieka w formie całkowitego i bezwarunkowego oddania się Jemu z miłości. Jest to życie poświęcone wyłącznie Bogu, oparte na dobrowolnym wyrzeczeniu się wszystkiego, co mogłoby stanowić przeszkodę w całkowitym zatopieniu się w Bogu i przyjęciu Ewangelii za wyłączną regułę życia. Na tę wielką miłość Boga odpowiedział ks. Jakub Alberione, ubogacając Kościół duchowością Jezusa Mistrza Drogi, Prawdy i Życia. Przyszedł na świat 4 kwietnia 1884 roku w San Lorenzo di Possano w północnych Włoszech, a zmarł 26 listopada 1971 roku. Seminarium ukończył w Albie. Dnia 29 czerwca 1907 roku za dyspensą kanoniczną od wieku Jakub Alberione otrzymał święcenia kapłańskie. Rok później zostaje mianowany ojcem duchowym w seminarium w Albie.

Decydującym momentem w jego życiu była noc na przełomie XIX-XX w. z 31 grudnia 1900 na 1 stycznia 1901 r. Wówczas wszyscy byli zaproszeni przez papieża do modlitewnego czuwania w nocy łączącej dwa wieki. Jakub Alberione uczestniczył w uroczystej Mszy św. w katedrze, a następnie zatrzymał się na modlitwie przed wystawionym Najświętszym Sakramentem. W czasie tej modlitwy, trwającej cztery godziny, doznał szczególnego przeżycia (doświadczenia Bożego) i poczuł się zobowiązany do służby Kościołowi i ludziom nowego wieku. Te przeżycia – jak sam napisał – przenikały wszystkie jego myśli, naukę, modlitwę i całą formację. Aż przyszedł moment, kiedy w 1913 roku biskup powierza mu kierownictwo tygodnika diecezjalnego „Gazeta d'Alba”. Był to dla niego znak, że Bóg pragnie, by zajął się apostołowaniem poprzez nowoczesne środki, które w tym czasie powstawały w świecie (prasa, kino, radio, telewizja).

Ks. Jakub Alberione był świadom potęgi środków masowego przekazu i dlatego postawiwszy wszystko na Jezusa Eucharystycznego – stał się wielkim apostołem tego czasu. Widząc potrzeby Kościoła założył Rodzinę Świętego Pawła, (obejmującą 5 zgromadzeń i 5 instytutów świeckich) w ramach której pierwszym zgromadzeniem jest „Towarzystwo Świętego Pawła”, które służy Bogu rozpowszechniając Słowo Boże przy użyciu najskuteczniejszych środków technicznych. Drugim – „Córki Świętego Pawła”, które służą Bogu głosząc chwałę Jego, rozszerzając doktrynę katolicką. Natomiast w 1924 roku powstało zgromadzenie „Pobożnych Uczennic Boskiego Mistrza”, któremu Założyciel wytyczył zupełnie inny zakres działania niż pozostałym zgromadzeniom i instytutom świeckim w odpowiedzi na potrzeby czasu. Sam Założyciel tak przedstawia Zgromadzenie Pobożnych Uczennic: „W 1908 roku za-

cząłem się modlić i zachęcać do modlitwy w tej intencji, aby powstała rodzina zakonna o życiu ukrytym, oddana adoracji i apostołstwu kapłańskiemu i liturgicznemu; cała należąca do Jezusa Boskiego Mistrza obecnego w Tajemnicy Eucharystii". A więc Pobożne Uczennice Boskiego Mistrza powstały po to, by "wstawiały się przed tabernakulum za wszystkimi, aby podtrzymywać duchowo tego, który rozszerza naukę Jezusa Chrystusa, który zbliża do dusz, który na różny sposób i w różnych okolicznościach zmierza do osiągnięcia jedyne-go celu" (Konst. art. 7).

S. Regina Czajkowska opracowała po raz pierwszy w historii Zgromadzenia duchowość Uczennic Boskiego Mistrza. Swoją analizę oparła na archiwalnych źródłach oraz dokumentach Zgromadzenia. Głównym źródłem są konferencje rekolekcyjne, medytacje i pouczenia Ojca Założyciela, zebrane w 14 tomach zatytułowanych: *Alle Pie Discepole del Divie Maestro*. Zostały wygłoszone w różnych wspólnotach Pobożnych Uczennic we Włoszech i w innych krajach. Ponadto wykorzystała notatki duchowe *Abundantes Divitiae Grazie Suae*. Jest to charyzmatyczna historia Rodziny Świętego Pawła, napisana przez samego Założyciela. Dla pełniejszego zrozumienia *Abundantes Divitiae Grazie Suae*, fundamentalne znaczenie ma pięćdziesiąt instrukcji danych przez ks. Alberione w Aricca podczas miesięcznych rekolekcji w roku 1960, zebranych w publikacji *Ut perfectum sit homo Dei* (Aby doskonały był Boży człowiek). Pozycja ta uzupełniająca w jakiś sposób *Abundantes Divitiae Grazie Suae*, tworzy wraz z nimi jakby testament Założyciela, bez którego nie można mówić o autentycznej interpretacji jego spuścizny.

Autorka całość badanego tematu ujęła w czterech rozdziałach. W pierwszym rozdziale ukazała wartości przedmiotowe duchowości zakonnej, do których zalicza: służbę Bogu, naśladowanie Chrystusa, oderwanie się od „ducha świata”, konsekrację zakonną, życie wspólnotowe, jedność kontemplacyjno-czynną. Również podjęła tematykę osobistej świętości jako wartości podmiotowej, jak: dążenie do świętości i kształtowanie postawy świętości, uwzględniając walkę z grzechem i zwalczanie pokus.

W drugim rozdziale przedstawiła w sposób mistrzowski charakterystyczne cechy duchowości zakonnej, do których należą teocentryzm, w tym miłość Boga i wynagradzanie Bogu oraz chrystocentryzm, w tym tajemnica Wciele-nia Chrystusa i miłość Jezusa Boskiego Mistrza Drogi, Prawdy i Życia. Następnie naśladowanie Maryi Królowej Apostołów, naśladowanie św. Pawła oraz apostołat, adoracja Eucharystii, posługa kapłanom i tworzenie rzeczy litur-gicznych.

W rozdziale trzecim zaprezentowała problematykę formacji do życia za-konnego, która obejmuje swoim zakresem: rzeczywistość powołania zakon-nego, do której należą: istota, warunki powołania, środki rozeznania powoła-nia oraz troska o nowe powołania zakonne. Następnie formacja w nowicjacie, która obejmuje podstawowe elementy wychowania w nowicjacie oraz forma-

cję intelektualno-duchową. Również w tym rozdziale omówiła profesję zakonną, która wyraża się poprzez trzy ślubu: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa.

W czwartym rozdziale zaprezentowała źródła i środki rozwoju życia duchowego osób zakonnych. Należą do nich: życie sakramentalne, rachunek sumienia, pokuta, Eucharystia, adoracja, modlitwa, asceza oraz rekolekcje okresowe, dni skupienia i kierownictwo duchowe. Są to źródła i środki dające, a szczególnie Eucharystia i adoracja, która jest przedłużeniem Eucharystii, pełne życie z Jezusem Chrystusem, możliwości do przezwyciężenia trudności i dojrzwania i uformowania osobowości w Chrystusie.

W swoich badaniach Autorka bardzo dobrze wykazuje, iż ks. Alberione nieustannie odwołuje się do tekstów Pisma św. Według niego Ewangelia i Eucharystia są nieustannie związane. Od początku też mówi o dwóch stołach, do których Bóg nas zaprasza: stół Słowa i stół Eucharystii. Ewangelia opowiada o tym, co Jezus uczynił dla życia wiecznego człowieka, natomiast w Eucharystii nadal stale zbawia.

Nie ulega wątpliwości, że w centrum duchowości Pobożnych Uczennic Boskiego Mistrza jest Jezus Mistrz Droga, Prawda i Życie, obecny w Tajemnicy Eucharystii. Jest to istotna racja życia i misji. Według ks. Alberione dla każdej Pobożnej Uczennicy Jezus jest Mistrzem Drogą, Prawdą i Życiem, ponieważ w Nim najdoskonalej objawia się miłość Boga. Jest to duchowość, która obejmuje całą osobę umysł, wolę i serce. Rozciąga się i obejmuje wszystkie aspekty życia: praktyki pobożnościowe, naukę, przestrzeganie ślubów. Posiada decydujący wpływ na aktywność apostolską. Życ Jezusem Mistrzem Drogą, Prawdą i Życiem, to dawać w rzeczywistości Chrystusa totalnego, Drogę, Prawdę i Życie; to dawać Jego doktrynę, Jego zasady moralne, łaskę i życie duchowe.

S. R. Czajkowska wykazuje, że siostry prowadzą styl życia kontemplacyjno-czynnego, jaki prowadził sam Chrystus i który wypływa z Ewangelii. Jezus Mistrz, zawsze zjednoczony z Ojcem, jest źródłem i wzorem naszej kontemplacji, w życiu modlitwy i w działalności apostolskiej służbie ludziom. Siostry są zobowiązane więc kochać swojego Mistrza i dążyć do jak najgłębszej zażyłości z Nim. Kochać Jezusa Mistrza sercem czystym, całkowicie oddanym Boskiemu Mistrzowi, będącym wyłączną własnością Boga. Tylko tak przygotowane serce, wolne na wejście Jezusa może realizować cele, do jakich zgromadzenie zostało założone, do miłości Jezusa Mistrza. Pobożna Uczennica jest o tyle doskonalsza, o ile bardziej potrafi upodobnić się do Swego Mistrza. Miłość Jezusa Drogi, Prawdy i Życia uzdalnia ją do podejmowania wysiłków i ciągłej pracy nad sobą, co prowadzi do dojrzałości w oddaniu się Jezusowi. W Konsekwencji siostra odczuwa coraz głębsze zanurzenie się w Chrystusie. Wtedy myśli jej skierowane są na myśli jej Mistrza, swoje uczucia zastępuje uczuciami Chrystusa, a swoją wolę jednoczy z wolą Boga.

Można powiedzieć, że Autorka znakomicie przedstawia iż istotne elementy duchowości, nakreślone przez ks. Alberione, to całościowe ukierunkowanie

życia na Chrystusa, zgodnie z koncepcją św. Pawła: „Żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). Według nauki Założyciela siostry uznają św. Pawła Apostoła za interpretatora i wiernego ucznia Boskiego Mistrza. Naśladując św. Pawła, jego gorliwość, mają obowiązek wchodzenia coraz bardziej w zażyłość z Jezusem Drogą, Prawdą i Życiem; utożsamiania się z Jezusem Mistrzem, by dojść aż do szczytu ukazanego i osiągniętego przez Apostoła: „Żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). Św. Paweł jest uczniem, który zna Boskiego Mistrza w całej pełni; on żyje Nim całym; obada głębokie tajemnice nauki, serca, świętości, człowieczeństwa i Boskości. Widzi w Nim Nauczyciela, Hostię, Kapłana. Przedstawia nam Chrystusa całego, tak jak sam się określił: Drogę, Prawdę i Życie. Założyciel pragnie, by siostry czerpały od św. Pawła wiedzę w dziedzinie życia duchowego, dogmatu, moralności i kultu, i tę wiedzę wykorzystywały w wypełnianiu swojego apostołatu. Zdaniem ks. Alberione wiedza o św. Pawle pozwala na stwierdzenie, iż każdy apostoł i każdy apostołat mogą czerpać od Niego. Podkreślając fakt, iż sam Jezus Zmartwychwstały objaśniał Pawłowi Ewangelię, zwraca uwagę na pomoc łaski Bożej w podejmowanych wysiłkach, by poznać Ewangelię. Pobożne Uczennice Boskiego Mistrza, jak i cała Rodzina Świętego Pawła są zobowiązane do naśladowania św. Pawła, przede wszystkim jego gorliwości, zapału, zakorzenienia życia w Jezusie Chrystusie czyli w całościowym przeżywaniu Ewangelii, ale pod macierzyńskim wejrzeniem i w łasce Maryi Królowej Apostołów. Oczywiście, że w tej koncepcji chrystocentrycznej duchowości w interpretacji św. Pawła nie może zabraknąć roli Maryi. Dlatego słusznie zauważa Autorka, iż Założyciel wskazuje na Maryję, jako na doskonały wzór do naśladowania dla każdej z sióstr. Siostry ze szczególną miłością czczą Maryję Dziewicę, Matkę Chrystusową, pod wezwaniem Królowej Apostołów: jako Tę, która dała i nadal daje ludzkości Jezusa Chrystusa Drogę, Prawdę i Życie. Naśladują przykłady Jej życia, aby być wierne swemu powołaniu zjednoczenia z Bogiem oraz pełnieniu misji apostołskiej w służbie Eucharystii, kapłaństwu i liturgii. Są z Nią związane w życiu wewnętrznym, wspólnotowym i apostołskim.

Na kanwie teologii duchowości Zgromadzenia s. R. Czajkowska prezentuje bardzo dokładnie apostołat. Siostry obdarowane pełnią Jezusa Mistrza Drogi, Prawdy i Życia, dążą do tego, by całkowicie odpowiedzieć na tę miłość poprzez apostołat eucharystyczny, posługi kapłanom oraz w służbie liturgii. Pierwszym aktem służby Bożej jest codzienna dwugodzinna adoracja Najświętszego Sakramentu, która z modlitwy osobistej przekształca się w apostołat pełniony na mocy mandatu danego przez Kościół. To co siostra „weźmie” od Jezusa Hostii na adoracji, następnie przekazuje kapłanom i Ludowi Bożemu, co wyraża się trosce o dom, w którym Bóg spotyka się ze swoim ludem. Wszystko dokonuje się na płaszczyźnie trzech władz człowieka: umysłu, woli i serca. Muszą one być zaangażowane w pełni, aby służba Bogu była rzeczywiście pełniona przez całą osobę.

Zgodnie z nauczaniem Założyciela, źródłem i fundamentem całego apostołatu Pobożnych Uczennic, podkreśla Autorka, jest Osoba Chrystusa Mistrza w pełni Jego Misterium. Jest on przeświadczony o znaczeniu Ofiary Chrystusa dla człowieka. Z Eucharystii wypłynęło podstawowe doświadczenie charyzmatyczne dla Rodziny Świętego Pawła, która z Eucharystii powstała i dzięki Eucharystii wzrasta i żyje. Jest przekonany, iż w spotkaniu z Mistrzem Eucharystycznym będącym Drogą, Prawdą i Życiem leży tajemnica skuteczności apostołskiej. Pobożne Uczennice, przeżywając dzień w sposób eucharystyczny posługują w pełni wszystkim, stając się „chlebem łamanym” i „krwią przelewana”. Stąd też Eucharystia jest dla nich ośrodkiem życia, podobnie jak jest nim dla Kościoła. Ks. Alberione powierzając adorację Pobożnym Uczennicom, widzi ją jako środek i szczyt całej działalności apostołskiej. Przez adorację siostry przedłużają swoje czynne uczestnictwo we Świętej Ofierze, a posilane Komunią św. w czystości i świętości serca, mają uwielbiać, dziękować, błagać i wynagradzać Jezusowi Eucharystycznemu. Czynią to w imieniu Kościoła i ich adoracja przekształca się w apostołstwo eucharystyczne, prowadzenia dusz do Jezusa Eucharystycznego.

Nic też dziwnego, że s. R. Czajkowska poświęca wiele uwagi apostołatowi adoracji. Jest ona bowiem tajemnicą przemiany człowieka w Chrystusie: „żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). Jako główna praktyka rozwoju życia duchowego, jest wczuwaniem się w relację, jaka zachodzi między Jezusem a Ojcem i Jezusem a ludzkością. Jest gwarancją wytrwałości. Dobrze odprawiana adoracja jest duszą, która przenika każdą godzinę dnia, wszystkie zajęcia, kontakty z ludźmi itd. Jest jakby ożywczym sokiem, życiodajnym prądem wywierającym wpływ na wszystko, nadaje ducha nawet najzwyklejszym rzeczom. Kształtuje ducha modlitwy, który – gdy jest pielęgnowany – przemienia każdą pracę w modlitwę.

Drugim rodzajem apostołatu tworzącym „nierozłączną jedność” z apostołatem Eucharystycznym i liturgicznym, co wyraźnie wykazuje Autorka, jest posługa wobec kapłanów. Siostry mają być duchowymi matkami kapłanów w duchu Maryi. Apostolat posługi kapłanom: to przede wszystkim siostry mają modlić się za powołanie kapłana; towarzyszyć w jego rozwoju i realizacji, towarzyszyć kapłanowi systematyczną modlitwą i ofiarą, a nawet towarzyszyć jeszcze wtedy, gdy już przeszedł do wieczności. Siostry służąc kapłanowi, służą samemu Chrystusowi.

W łączności z apostołatem Eucharystii, posługi kapłanom, siostry – jak zaznacza Autorka wydobywając precyzyjnie ze źródeł treść apostołatu – służą również liturgii. Ten rodzaj apostołatu wypływa z głębokiego życia liturgicznego i kontemplacji Bożych tajemnic. Różne formy apostołstwa liturgicznego są skierowane ku temu, by dać poznać, ożywić i żyć liturgią. Przygotowują i rozpowszechniają to, co służy do kultu Bożego, do Ożywienia pobożności wiernych i głoszenia Chrystusa Mistrza tym, którzy Go nie znają. Także Kościołowi

poprzez różne formy sztuki mające znaczenie liturgiczne: malarstwo, rzeźba, architektura, muzyka itd. Mają właśnie za zadanie przekazanie Bożego światła człowiekowi, ażeby podnieść świat ludzki do Boga, do Jego niewypowiedzianego królestwa tajemnicy, piękna i życia.

Nie można zrozumieć duchowości ks. Alberione bez wyjaśnienia określeń Jezusa jakimi się posługuje. Dlatego Autorka świetnie ukazuje relację poszczególnych określeń: Droga, Prawda i Życie oraz stwierdzenie, że tak przedstawia Go św. Paweł. Jezus Mistrz, to tytuł często pojawiający się w Ewangeliach: „Otóż wy nie pozwalajcie nazywać się mistrzami, albowiem jeden jest Wasz Mistrz” (Mt 23,8; J 13,13). Ks. Alberione do tego tytułu dodaje zwrot, także biblijny, który Jezus przypisuje sam sobie: Droga, Prawda i Życie. W ten sposób w pełnej formie przekazuje całe bogactwo nauczania Jezusa.

Celowo szerzej zaprezentowałem treść książki s. R. Czajkowskiej, aby poznać naukowe, teologiczne i syntetyczne opracowanie duchowości Zgromadzenia powszechnego Kościoła. Jest to pionierskie opracowanie tejże duchowości nie tylko o zasięgu europejskim. Cechuje się ono dokładną i szczególnie analizą źródeł w języku włoskim. W ten sposób Autorka stworzyła pełną syntezę duchowości zakonnej Pobożnych Uczennic Boskiego Mistrza. Wydobывая istotne treści ze źródeł potrafiła ukazać permanentny dynamizm tejże duchowości na przełomie Soboru Watykańskiego II i po nim aż do śmierci Założyciela.

Dlatego niniejsza rozprawa stanowi bezcenną wartość dla Zgromadzenia o zasięgu światowym, a także dla historii duchowości Europy i Kościoła powszechnego. Jest to zatem rozprawa twórcza i krytyczna, źródłowa.

Ks. Stanisław Urbański

Charles Morerod, *Écumenisme et philosophie. Questions philosophiques pour renouveler le dialogue*, Paris 2004, édition Parole et Silence, s. 166

Koniec XIX i cały XX wiek naznaczone były wielkim przebudzeniem ekumenicznym. Ekumenizm jest „imperatywem chrześcijańskiego sumienia oświeconego wiarą i kierowanego miłością”, pisał Jan Paweł II w encyklice *Ut unum sint* (nr 8) pod koniec ubiegłego stulecia. Droga ekumeniczna nie jest prosta, wręcz przeciwnie jest kręta, wyboista, trudna i długa. Pierwszy etap podjętego dialogu ekumenicznego wskazywał na to, co chrześcijanie mają wspólnego, co ich łączy. Drugi etap, późniejszy charakteryzuje się głównie skoncentrowaniem się na tzw. „fundamentalnych różnicach”. Ten nowy etap nie oznacza regresu, lecz wskazuje raczej na proces dojrzewania. Chodzi o wskazanie na pewne czynniki, które nie zostały wystarczająco zauważone i wzięte pod uwa-